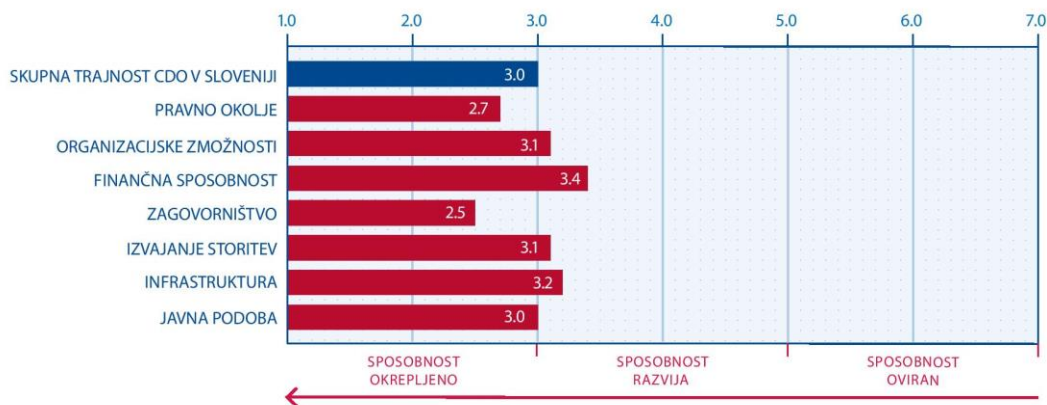

SKUPNA TRAJNOST CDO: 3,0

Proti koncu leta 2018 so v Sloveniji nastopile mandat nova nacionalna vlada, pa tudi nove lokalne uprave. Ekonomska in politična situacija sta bili v letu 2019 razmeroma stabilni. V povezavi s tem je bilo čez leto v Sloveniji malo sprememb v trajnosti organizacij civilne družbe, vseeno pa je bilo zaznati izboljšave na področjih finančne sposobnosti in zagovornišva. Skupni prihodki v sektorju so se povečali, koalicije CDO so izvedle številne zagovorniške akcije, nastala so nova posvetovalna telesa, sodelovanje med CDO in lokalno upravo se je okrepilo.

Glede na analizo, ki jo je izvedel Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij (CNVOS), je bilo ob koncu leta 2019 v Sloveniji registriranih 27.931 organizacij civilne družbe, kar je približno 180 več kot ob koncu leta 2018. Skupno število vključuje 24.119 društev, 3.556 zasebnih zavodov in 256 ustanov.

PRAVNO OKOLJE: 2,7

Pravno okolje, v katerem delujejo organizacije civilne družbe, se v letu 2019 večinoma ni spremenilo, saj v tem letu ni bil sprejet noben ključen nov predpis za to področje.

Delovanje CDO ureja Zakon o nevladnih organizacijah (ZNOrg), ki je bil sprejet leta 2018. Leta 2019 je bilo za izvajanje tega zakona sprejetih več občinskih predpisov, ki še posebej natančno urejajo, kaj morajo na različnih področjih politik dosežati nevladne organizacije s statusom delovanja v javnem interesu. Za pridobitev tega statusa mora organizacija delovati najmanj dve leti in dokazati svoj prispevek k politikam v javnem interesu. Junija 2020 ima status delovanja v javnem interesu 5.751 nevladnih organizacij. Te organizacije morajo pristojnemu ministrstvu vsaki dve leti poročati glede dejavnosti v

javnem interesu, ki so jih izvedle, in glede porabe sredstev. V zameno jim pripadajo določene ugodnosti, na primer pravica do donacij iz določenega odstotka dohodnine fizičnih oseb, prednost pri javnih razpisih za financiranje programov CDO, oprostitev plačila administrativnih dajatev in možnost brezplačne uporabe prostorov, ki so v lasti vlade in lokalnih uprav.

Zveze, ki delujejo na področju socialne pomoči in zdravstva, lahko v skladu s pogoji, ki jih opredeljuje Zakon o humanitarnih organizacijah (ZHO), zaprosijo tudi za status humanitarne organizacije. Te si morajo prizadevati za uresničitev ciljev, kot so lajšanje socialne in psihosocialne stiske ter težav posameznikov, izboljševanje socialnega

položaja socialno ogroženih skupin in spodbujanje zdravja. Imeti morajo posebna strokovna telesa in izvajati dejavnosti, ki vključujejo zagovorništvo, neposredno materialno in finančno pomoč ter neposredno pomoč ljudem z resnimi zdravstvenimi težavami. Glavni prednosti statusa humanitarne organizacije sta pravica do pridobivanja sredstev, ki jih zbira nacionalna loterija, in možnost, da posameznikom neobdavčeno nudijo materialno pomoč. Leta 2019 je imelo status humanitarne organizacije 272 združenj.

Davčni zavezanci posamezniki lahko od leta 2007 dalje 0,5 odstotka svoje dohodnine namenijo upravičnim organizacijam civilne družbe, med katere sodijo politične stranke, zveze, verske skupnosti in nevladne organizacije. Leta 2019 je bila sprejeta sprememba Zakona o dohodnini, ki omejuje pravico davčnih zavezancev posameznikov in določa, da ti lahko namenijo določen odstotek svoje dohodnine le tistim NVO, ki imajo status delovanja v javnem interesu, kot je ta določen v novem Zakonu o nevladnih organizacijah. Prej so humanitarne organizacije, invalidske organizacije in ustanove lahko pridobile koristi od namenjene dohodnine, tudi če niso imele statusa delovanja v javnem interesu. Pravica do doniranja političnim strankam, sindikatom, verskim skupnostim in drugim prejemnikom se ni spremenila.

Registracijo organizacij civilne družbe urejajo Zakon o društvih, Zakon o zavodih in Zakon o ustanovah. Kot je veljalo že prej, lahko organizacije postopek registracije zaključijo v manj kot mesecu dni, stroški pa niso visoki. Vendar je izvajanje registracijskih zakonov še naprej nedosledno, kar posebej velja za združenja in zasebne zavode. Različne lokalne enote sodnega registra in upravne enote različno izvajajo registracijske zakone, kar sproža negotovost in organizacijam nalaga upravna bremena, saj od njih zahtevajo popravke dokumentacije ali vlaganje dodatnih dokumentov in informacij, včasih tudi takšnih, ki niso zakonsko predpisani. CNVOS in Vrhovno sodišče sta v letu 2019 dosegla dogovor o poenotenju postopkov za registracijo javnih ustanov. Na področju registracijskega postopka za združenja ni prišlo do izboljšav.

Pravila za notranje upravljanje in delovanje organizacij civilne družbe se v letu 2019 niso spremenila. Vlada v registracijo ali vodenje CDO lahko poseže le v zelo redkih primerih, na primer, če CDO opravlja profitne ali kriminalne dejavnosti. Zakonodajca ščiti CDO pred razpustitvijo iz političnih ali samovoljnih razlogov. Organizacije civilne družbe navadno lahko prosto izražajo kritiko vlade.

Organizacije civilne družbe lahko izvajajo gospodarske dejavnosti pod enakimi pogoji kot druge pravne osebe in plačujejo enako stopnjo davka na dohodek, ki ga s temi dejavnostmi zaslužijo. Donacije in dotacije, ki jih prejmejo, niso obdavčene. Za donacije pravnih oseb organizacijam civilne družbe obstaja malo davčnih spodbud, saj korporacije lahko odbijejo le upravičene donacije do največ 0,5 odstotka vseh obdavčljivih dohodkov.

Podporne organizacije, kot so CNVOS, dvanajst regionalnih stičišč CDO in PIC, organizacijam civilne družbe še naprej nudijo brezplačno pravno pomoč.

ORGANIZACIJSKE ZMOŽNOSTI: 3,1

Organizacijske zmožnosti se v letu 2019 niso bistveno spremenile.

Lokalne organizacije civilne družbe, ki se osredotočajo na zagotavljanje storitev, so večinoma tesno povezane s svojimi enotami, kar jim omogoča pridobivanje sredstev in prostovoljcev, posebej kadar se odzivajo na pomembne dogodke ali vprašanja, povezana z njihovim poslanstvom. Večje nacionalne organizacije imajo morda manj neposrednih stikov z uporabniki, vendar uporabljajo družbene medije, e-novice in druge oblike elektronske komunikacije, s pomočjo katere ostajajo v stiku s svojimi člani in izvedo, kakšne so njihove potrebe in zanimanja. Redke organizacije se posvečajo sistematični analizi potreb.

Zagovorniške in humanitarne organizacije, ki delujejo na nacionalni ravni, so leta 2019 izrazile okrepljeno zavedanje vloge transparentnosti pri vzpostavljanju članstva, kar se je pokazalo v dejstvu, da so zdaj letna poročila nekaterih od teh organizacij bolj podrobna kot so bila v preteklosti.

V odzivu na porajajoča se vprašanja organizacije civilne družbe še vedno lahko zelo hitro pridobijo javno podporo. Tako je na primer decembra trgovska veriga Hofer članom in uporabnikom Kraljev ulice, organizacije civilne družbe, ki se posveča brezdomstvu, prepovedala prodajo dobrodelnih revij pred svojimi trgovinami. Prostovoljci in organizacije so se na to odločitev hitro odzvali, večinoma prek družbenih medijev, s pozivom podjetju, naj prepoved prekliče. Podporo organizaciji in brezdomcem, v korist katerih deluje, so izrazili mediji in celo nekateri politiki.

Zakon jasno določa, kakšne upravne strukture morajo imeti vse organizacije civilne družbe. V večini pa se upravni odbori in podobna telesa ne ukvarjajo aktivno z vodenjem organizacije, temveč zgolj sprejemajo programe in letne načrte, ki jih pripravijo predsedniki ali direktorji, ter nadzorujejo njihovo delo. Članstvo, ki je najvišji organ odločanja, se v številnih združenjih zbere le enkrat letno za potrjevanje letnih načrtov in poročil. Za večino organizacij to ne predstavlja nikakršnih težav in ne vpliva na njihovo učinkovitost.

Organizacije civilne družbe imajo v svojih ustanovitvenih aktih jasno definirana poslanstva, kot to določa zakon. Vse bolj se tudi zavedajo pomembnosti strateškega načrtovanja. CNVOS izvaja neformalno spremljanje različnih področij delovanja v šestih organizacij, na podlagi česar spremlja spremembe organizacijskih zmožnosti. Ta nadzor je pokazal, da so v letu 2018 le tri od šestih organizacij imele strateški načrt, v letu 2019 pa je to število naraslo na pet od šestih. Vse organizacije, ki imajo strateški načrt, so poročale, da so ga za leto 2019 uresničile v celoti ali večinoma. Številne manjše CDO pa še vedno sploh nimajo strateškega načrta, saj dajejo prednost drugim vprašanjem, kot so zagotavljanje ključnih storitev in zbiranje sredstev za delovanje.

Zaposlenost v sektorju CDO se še naprej povečuje, saj najnovejši podatki, ki jih je zbral CNVOS, kažejo na 7.811 redno zaposlenih leta 2017 in 8.297 leta 2018, kar pomeni zvišanje za 6,2 odstotka. Odstotek celotnega delovno aktivnega prebivalstva, zaposlenega v sektorju, je bil leta 2018 še vedno le 0,89 odstotka (bežen porast iz 0,83 odstotka leta 2017), kar je v primerjavi z drugimi državami, tako v EU kot globalno, precej malo.

Po podatkih iz spremljanja, ki ga izvaja CNVOS, se je v letu 2019 število ljudi, zaposlenih v šestih organizacijah, nekoliko zmanjšalo. V večini od teh CDO so se zaposleni več udeleževali usposabljanj. Poleg tega pet od šestih organizacij poroča, da so njihove dejavnosti v letu 2019 dosegle nekoliko več upravičencev, medtem ko so kampanje za ozaveščanje, ki so jih sprožile organizacije s področja varovanja okolja, dosegle manjše število ljudi kot leta 2018. Vendar se to število iz leta v leto spreminja glede na naravo teh akcij.

Kot zadnjih nekaj let, je Ministrstvo za javno upravo tudi leta 2019 objavilo razpis v podporo zaposlovanju v sektorju CDO. V okviru tega programa bo zagotovilo subvencije za 124 zaposlitev za čas dveh let, pri čemer podpora znaša do 25.000 evrov na delovno mesto na leto. Namen razpisa je bil zagotoviti več sredstev regijam, kjer je stopnja zaposlenosti nizka. Subvencije, ki so jih pridobile CDO z različnih področij delovanja, so bile na voljo pod podobnimi pogoji kot leta 2018.

Ministrstvo za javno upravo vsako leto objavi poročilo o prostovoljstvu, v katerem analizira prostovoljno delo v organizacijah, ki so registrirane kot prostovoljske (PO). Organizaciji se ni treba registrirati kot PO, da lahko vključuje prostovoljce, vendar status PO zagotavlja določene prednosti. Javni razpisi, na primer, morajo vključevati dodatnih 10 odstotkov financiranja za PO, stvarne prispevke PO v obliki prostovoljnega dela pa je treba všteti v zahteve o sofinanciranju. PO pa so dolžne poročati o svojem prostovoljnem delu. Leta 2018 je bilo v delo 1.660 prostovoljskih organizacij vključenih 234.150 prostovoljcev, manj kot leta 2017, ko je bilo 287.588 prostovoljcev vključenih v delo 1.499 PO. Vendar so ti prostovoljci leta 2018 opravili 9.707.716 ur prostovoljnega dela, kar je več kot 9.282.195 ur leta 2017. Glede na svetovni indeks dobrodelnosti fundacije Charities Aid za leto 2019, ki poroča o trendih dobrodelnosti v zadnjem desetletju, je v zadnjih desetih letih povprečno 32 odstotkov vprašanih Slovencev sodelovalo v prostovoljnih dejavnostih. Število prostovoljcev iz leta v leto niha, pri čemer se v časih krize ali posebnih dogodkov, kot so naravne nesreče, mobilizira več prostovoljcev.

Slovenske CDO so dobro opremljene z informacijskimi in komunikacijskimi tehnologijami (IKT), mnoge uporabljajo družbene medije kot svoj primarni komunikacijski kanal.

FINANČNA SPOSOBNOST: 3,4

Finančna sposobnost organizacij civilne družbe se je v letu 2019 zmeroma izboljšala. Po podatkih, ki jih je zbral CNVOS, so se skupni prihodki CDO, ki so v letu 2017 znašali 873 milijonov evrov, v letu 2018 povečali za 4,9 odstotka na 918 milijonov evrov. Javno financiranje ostaja najboljše vir sredstev CDO, saj predstavlja približno 36 odstotkov njihovega skupnega prihodka. Leta 2018 so javna sredstva znašala 333 milijonov evrov, kar je 6,7 odstotno povišanje glede na leto prej. Čeprav viri financiranja CDO v zadnjih letih postopoma pridobivajo na raznolikosti, pa razpršenost sredstev še ni dosegla stopnje, ki bi zagotovila dolgoročno vzdržnost.

K izboljšanju finančne sposobnosti organizacij civilne družbe v letu 2019 je prispevalo sofinanciranje projektov, ki jih neposredno financira EU, iz javnih sredstev. Velika

večina slovenskih CDO se ne more potegovati za sredstva na ravni EU, ker ne izpolnjujejo pogojev za sofinanciranje. Poziv za financiranje tako na primer lahko pokrije le 80 odstotkov stroškov projekta, od prijaviteljev pa se pričakuje, da preostale stroške financirajo iz drugih virov. Ker so projekti, ki jih neposredno financira EU, na splošno večji, ima večina slovenskih organizacij težave pri izpolnjevanju teh zahtev. Z novim programom je bilo za CDO na voljo skupaj 1,1 milijona evrov za izpolnjevanje zahtev glede sofinanciranja, kar je več organizacijam omogočilo potegovanje za sredstva EU. O skupni višini sredstev, ki jih neposredno zagotovijo institucije EU, ni podatkov.

Tuji viri financiranja za slovenske CDO ne predstavljajo omembe vrednega vira sredstev. Leta 2019 pa so Islandija, Lihtenštajn in Norveška osnovale sklad Active Citizens. Prvi razpis za zbiranje predlogov v skupni vrednosti 1,5 milijona evrov je bil objavljen oktobra 2019. Sredstva bodo razdeljevali na štirih področjih: demokracija, človekove pravice, socialna pravičnost in podnebne spremembe.

Leta 2019 je nekaj organizacij civilne družbe, vključno z Amnesty International Slovenia in Humanitasom, poročalo, da se je število njihovih rednih mesečnih donatorjev povečalo, kar k njihovi trajnosti prispeva več kot občasne donacije, ki jih zberejo za specifične namene. Po podatkih desete izdaje svetovnega indeksa dobrotelnosti povprečno 36 odstotkov vprašanih Slovencev odgovori, da so v zadnjih desetih letih namenili donacijo organizaciji civilne družbe.

Nekatere organizacije civilne družbe so v letu 2019 izvedle uspešne akcije skupinskega financiranja, med drugim prek spletne platforme Adri Fund, prve slovenske platforme za skupinsko financiranje dobrotelnih projektov, ki je bila ustanovljena leta 2016. Tako je na primer kulturno združenje Kud Coda po tem, ko je izgubilo prostore, kjer je izvajalo svojo dejavnost, uspešno zbralo 20.000 evrov, Ozara pa je zbrala sredstva za razvoj nove biorazgradljive sveče. Humanitarček je zbiral sredstva s prodajo USB nosilcev z zgodbami o starejših ljudeh in glasbo znanih slovenskih glasbenikov ter drugimi produkti, ki so jih ustvarili starejši, nato pa so sredstva porabili za obroke za starejše ljudi, ki živijo v negotovih razmerah. Na spletno stran Botrstva, ki je projekt Zveze prijateljev mladine Ljubljana Moste-Polje, so dodali možnost, da lahko prek njihove spletne strani kdorkoli med svojimi prijatelji na družbenih omrežjih zažene kampanjo zbiranja sredstev v podporo enega od projektov ali namenov v okviru Botrstva.

Postopki za dodeljevanje in razdeljevanje javnih sredstev na lokalni ravni so se izboljšali. Nekatera regionalna središča CDO so začela sodelovati z občinami in tako poskrbela, da so javni pozivi za financiranje programov CDO učinkovitejši in transparentnejši. Vse večje število občin izkazuje zanimanje za poenostavitev svojih razpisov in se vse bolj odpira ideji, da bi se pri pripravi javnih razpisov posvetovali s strokovnjaki za CDO.

Sicer zanesljivih podatkov ni, vendar se ocenjuje, da CDO približno tretjino letnih prihodkov zaslužijo s prodajo storitev in produktov. Ob koncu leta 2019 je bilo v državi registriranih 268 socialnih podjetij, kar je rahlo povečanje glede na leto 2018, ko jih je bilo 261. Poleg tega številne druge organizacije civilne družbe delujejo kot socialna podjetja, ne da bi se kot takšna tudi registrirale.

Sredstva, namenjena iz dohodnine, so narasla iz 4,6 milijona evrov leta 2017 na 5 milijonov evrov leta 2018. Tudi število posameznikov, ki svoj delež dohodnine donirajo CDO, se je povečalo, in sicer za približno 6.2000 oziroma 1,3 odstotka. Povečale so se tudi donacije pravnih oseb, namreč iz 26,8 milijonov evrov leta 2017 na 29,6 milijonov leta 2018, kar je največji skok v desetih letih (do leta 2015 so te donacije postopoma upadale) in najvišji znesek po letu 2008. Vseeno pa je pobud za donacije pravnih oseb še vedno malo, saj zgolj 6 do 8 odstotkov pravnih oseb kot davkoplačevalcev zaprosi za davčne olajšave v povezavi z donacijami CDO.

Finančno upravljanje organizacij civilne družbe se v letu 2019 ni spremenilo. Upoštevati morajo računovodske standarde glede na vrsto in velikost organizacije. Vse CDO morajo Agenciji za javnopravne evidence in storitve (AJ PES) oddajati letna finančna in opisna poročila. Edine organizacije civilne družbe, ki morajo biti revidirane, so združenja, katerih letni prihodki presegajo 1 milijon evrov. Nekatere CDO poročila objavijo na svojih spletnih straneh. Kakovost teh poročil se sicer postopoma izboljšuje, vendar mnoga med njimi še vedno ne vsebujejo jasnih informacij, kako so njihova sredstva povezana z dejavnostmi, ki so jih izvedli.

ZAGOVORNIŠTVO: 2,5

Zagovornišтво se je v letu 2019 nekoliko izboljšalo. Organizacije civilne družbe so osnovale številne večje zagovorniške koalicije in izvedle več zagovorniških akcij, od katerih so bile nekatere uspešne in so pokazale, da so se CDO sposobne hitro odzvati na porajajoča se vprašanja.

Vredno je navesti primer, ko so CDO uspešno nasprotovali predlogu Ministrstva za delo, v skladu s katerim bi ukinili specifičen socialni transfer za ljudi, ki so zaposleni, a ne dosegajo določenega minimalnega dohodka. Ukinitev tega transferja bi prizadela številne enostarševske družine in druge posameznike z nizkimi dohodki. Približno sedemdeset CDO je oblikovalo koalicijo, ki se je zavzemala proti predlogu. Njihova prizadevanja so bila uspešna, saj je bil predlog umaknjen.

Organizacije civilne družbe so oblikovale koalicijo tudi za boj proti spolnemu nasilju. V okviru koalicije so oblikovali kampanjo "samo JA pomeni JA", s katero so zahtevali spremembo definicije posilstva v slovenskem kazenskem zakoniku. Ministrstvo za pravosodje je posledično oblikovalo delovno skupino, sestavljeno iz sodnikov, tožilcev, odvetnikov in nevladnih organizacij, da bi pregledali zakon in pomagali pripraviti spremembe.

Koalicija CDO, ki delujejo na področju socialne pomoči, je protestirala proti nezadostnim sredstvom, namenjenim CDO za zaposlovanje delavcev v okviru socialnih programov, medtem ko so plače za enaka delovna mesta v javnem sektorju mnogo višje. Ob koncu leta 2019 je kampanja še potekala.

Organizacije civilne družbe so po vsej državi uspešno organizirale tudi vrsto Podnebnih štrajkov, ki so potekali ob petkih. Privabili so veliko število ljudi in bili deležni precejšnje medijske pokritosti. Proteste so podpirale okoljske organizacije civilne družbe, pa tudi tiste z drugih programskih področij. Podobno se je oblikovalo gibanje, ki je na vlado pritiskalo, naj se posveti stanovanjski krizi v državi. Organizacija Transparency International si je uspešno prizadevala za razkritje stroškov mejne ograje, ki jo je vlada postavila med največjim migrantskim valom.

Najuspešnejše zagovorniške kampanje še vedno izvaja manjše število zagovorniških organizacij, ki delujejo na nacionalni ravni in navadno vzpostavijo ad-hoc koalicije CDO. Veliki večini organizacij civilne družbe še vedno primanjkuje zagovorniških spretnosti, poleg tega jim manjka sredstev za izvajanje zagovorniških dejavnosti.

Izboljšalo se je tudi sodelovanje organizacij civilne družbe z lokalno upravo. Regionalna središča so začela uspešno vzpostavljati dolgoročna sodelovanja z občinami in tako izboljševati postopke lokalnega financiranja programov CDO, poleg tega so tudi uspešno zagovarjala okrepljeno financiranje nekaterih področij. Lokalne oblasti predstavnike CDO tudi pogosteje vabijo na razprave o drugih temah, in sicer kot strokovnjake za sektor CDO ali kot predstavnike CDO iz specifičnih regij.

Leta 2019 so ministrstva oblikovala več novih posvetovalnih teles, ki vključujejo predstavnike civilne družbe. Poleg že omenjenega posvetovalnega telesa za prevetritev kazenskega zakonika sta Ministrstvo za okolje in prostorsko načrtovanje ter Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano vzpostavili telo za soočanje s težavo volkov in medvedov v Sloveniji, ne da bi bili to zakonsko zavezani storiti. To telo je vsebovalo različne deležnike, vključno s predstavniki petih različnih CDO s področij kmetijstva, pravic živali in ohranjanja okolja. Svet Vlade Republike Slovenije za spodbujanje razvoja prostovoljstva, prostovoljskih in nevladnih organizacij je decembra 2019 začel nov mandat.

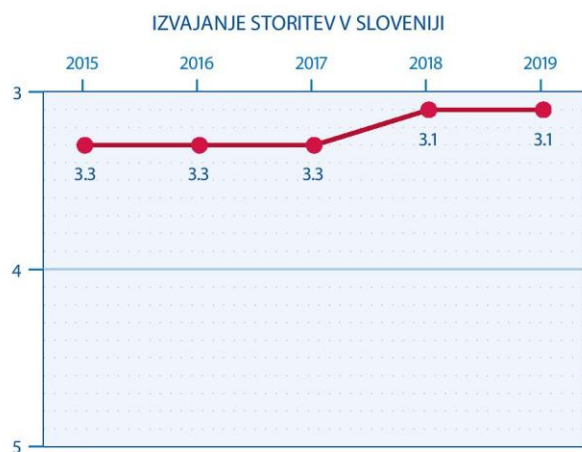
Javna posvetovanja v postopkih odločanja se v letu 2019 niso bistveno spremenila. Podobno kot prejšnje vlade je tudi nova vlada večinoma kršila roke za javna posvetovanja, kar pomeni, da ni organizirala posvetov, da je postavila prekratke roke ali pa teh sploh ni določila. Glede na spremljanje, ki ga izvaja CNVOS, je nova vlada v letu 2019 v 63 % primerov kršila roke za javna posvetovanja.

Skupaj je bilo leta 2019 pripravljenih 468 osnutkov zakonov. 428 osnutkov (91 odstotkov) je bilo predloženih javnosti za pripombe, od tega so za 179 osnutkov (36,7 odstotkov vseh) potekala posvetovanja, ki so bila skladna z vladno Resolucijo o normativni dejavnosti. Kadar so bila vladna posvetovanja izvedena, so povprečno trajala 22,7 dni, kar je približno toliko kot leta 2018.

Še naprej je večina posvetovanj organiziranih, ko je osnutek zakona že pripravljen, kar omejuje vpliv javnosti. Poleg tega za osnutke zakonov še vedno ni na voljo povzetkov ali analiz v preprostem jeziku, kar javnosti omejuje razumevanje predlaganih politik in s tem otežuje učinkovita javna posvetovanja. Vseeno so organizacije civilne družbe opazile, da so bili postopki priprave določenih strategij in zakonov v letu 2019, vključno s Strategijo za migracije in že omenjenimi spremembami Kazenskega zakonika, bolj odprti.

Leta 2019 je zagovorništvo glede pravnega okolja CDO potekalo v omejenem obsegu. CNVOS je v skladu s svojo običajno prakso predložil pripombe na osnutke lokalnih uredb, ki se navezujejo na Zakon o nevladnih organizacijah.

IZVAJANJE STORITEV: 3,1

Izvajanje storitev v organizacijah civilne družbe se v letu 2018 ni bistveno spremenilo.

Organizacije civilne družbe še naprej zagotavljajo najrazličnejše storitve. Čeprav v letu 2019 ni bilo večjih sprememb glede vrst storitev, ki jih zagotavljajo svojim članom, so organizacije razširile storitve, ki jih nudijo na področjih zdravstva in socialne aktivacije (storitve, namenjene preprečevanju ali omejevanju tveganja revščine z zaposlovanjem, izobraževanjem, ponovnim kvalificiranjem in drugimi oblikami opolnomočenja skupin, ki so ranljive zaradi izpostavljenosti brezposelnosti in revščini), in sicer zahvaljujoč novim oblikam javnega financiranja, ki je na voljo za omenjena področja. Večina organizacij civilne družbe svojih storitev ne zagotavlja izključno članom.

V zadnjih nekaj letih so organizacije civilne družbe prevzele pobudo pri zagotavljanju storitev v okviru krožne ekonomije, namreč ekonomskega sistema, usmerjenega v zmanjševanje odpadkov in trajno rabo virov. Slednje vključuje prodajo okolju prijaznih, trajnostnih in večkrat uporabnih izdelkov, kot so oblačila, vrečke in čevlji (kar na primer nudita Destilator in Smetumet), okolju prijazne sveče (Ozara) in ekološke trgovine, na primer takšne, ki prodajajo hrano brez embalaže ali rabljene izdelke.

Ena najbolj uspešnih inovativnih storitev organizacije civilne družbe v zadnjih letih so prevozne storitve za ljudi, ki živijo na odročnih podeželskih območjih, posebej za starejše, zagotavlja jih zavod Sopotniki. Ta storitev je na lokalnem področju uspešnica že od leta 2016, v letu 2019 pa so jo na novo uvedli v mnogih skupnostih in občinah po Sloveniji.

V letu 2019 se način, kako organizacije civilne družbe analizirajo potrebe svojih uporabnikov za namene določanja svojih prioritet ni bistveno spremenil. Večina organizacij prepoznava potrebe v skupnosti z aktivno prisotnostjo na družbenih medijih ali prek neposrednega stika z uporabniki in prebivalci njihovih skupnosti. Organizacije nudijo svoje proizvode drugim CDO, kot tudi gospodarstvu in javnemu sektorju. Navadno ne izvajajo sistematičnih tržnih analiz, niti si ne prizadevajo za povračilo stroškov.

V splošnem se vlada zaveda, koliko organizacije civilne družbe doprinesejo k zagotavljanju storitev. Vse več nacionalnih in lokalnih strategij prepoznava vlogo CDO pri zagotavljanju storitev v javnem interesu. Na primer, Strategija dolgožive družbe, ki jo je slovenska vlada sprejela leta 2019, eksplicitno priznava vlogo organizacij civilne družbe pri zagotavljanju zdravstvenih in socialnovarstvenih storitev starajočemu se prebivalstvu in podporo CDO navaja kot eno od ključnih usmeritev politike. Hkrati pa so CDO, ki delujejo na področju socialne pomoči, leta 2019 izrazile zaskrbljenost, saj sicer prejemajo javna sredstva za zagotavljanje storitev v javnem interesu, hkrati pa v primerjavi s podobnimi delovnimi mesti v javnem sektorju prejemajo bistveno manj denarja za plače. V tem se kaže, da še vedno obstaja razkorak med priznavanjem vloge CDO in pravičnim plačilom za njihove storitve.

INFRASTRUKTURA: 3,2

Infrastruktura za podporo sektorju CDO je v letu 2019 ostala večinoma nespremenjena.

Z oktobrom 2019 je bilo nekaterim infrastrukturnim podpornim organizacijam, ki vključujejo nacionalne krovne mreže, regionalna središča NVO in prostovoljsko mrežo, dodeljeno večletno financiranje programov iz Sklada za nevladne organizacije. S tem financiranjem je bil številnim ključnim programom, ki podpirajo CDO, omogočen nadaljnji obstoj. Omenjene podporne organizacije pokrivajo vse regije v državi in nudijo svetovanje, informiranje, tehnično podporo in usposabljanje za različna področja, kot so izpolnjevanje zakonskih zahtev v povezavi z obdavčitvijo, zaposlovanjem, prostovoljstvom in varovanjem osebnih podatkov, organizacijski razvoj, pri čemer so se nove vsebine med letom osredotočale na vodstvene in komunikacijske spretnosti in strategije, kot tudi bolj standardne vsebine, povezane z zbiranjem sredstev in vodenjem projektov, ter zagovorništvo. Najpogosteje zaželeno tema pomoči v letu 2019 se je nanašala na skladnost z novimi pravili za status delovanja v javnem interesu. Sicer se storitve podpornih organizacij v letu 2019 niso veliko spremenile, vendar se pričakuje, da se bodo v prihodnosti nekoliko razširile z okrepljenim zagotavljanjem novih brezplačnih usposabljanj in druge vrste podpore, kot so tutorji iz poslovnega sektorja.

Mnoge donatorske organizacije, ki so bile registrirane pred desetletjem, še vedno delujejo, vendar sredstev večinoma ne razdeljujejo več. V letu 2019 so bile subvencije CDO in drugim lokalnim akterjem podeljene v okviru lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, posebnega finančnega mehanizma evropskih kohezijskih skladov.

Organizacije civilne družbe medsebojno sodelujejo, vzpostavljajo zagovorniške koalicije in si izmenjujejo informacije prek vsebinskih mrež ter neformalnih koalicij. Številne koalicije nastanejo ad-hoc za izvedbo skupne pobude ali doseganje zagovorniškega cilja. Neformalne koalicije ponavadi koordinira ena od organizacij. Poleg tega obstaja tudi nekaj dolgoročnih koalicij, kot na primer koalicija organizacij civilne družbe, ki se bori proti diskriminaciji, in koalicije humanitarnih organizacij, ki obstajajo z namenom spodbujanja sodelovanja pri zagotavljanju storitev.

Na različnih področjih deluje več stabilnih vsebinskih mrež, ki se financirajo z donacijami, članarinami in določenimi javnimi sredstvi, ki jih zagotavljajo ministrstva z njihovega področja delovanja. Več kot 200 takšnih omrežij povezuje organizacije civilne družbe na področjih zdravstva, socialnih storitev, upokojenskih organizacij, kulture in športa. Zakon o nevladnih organizacijah ministrstvom nalaga financiranje programov vsebinskih mrež z njihovega področja, vendar je pred koncem leta takšne javne razpise objavilo le nekaj ministrstev.

Organizacije civilne družbe še naprej vzpostavljajo kratkoročna in dolgoročna partnerstva z drugimi sektorji. Viden primer takšnega partnerstva v letu 2019 je bila kampanja za Valentinovo, ki jo je organizirala Legebitra, organizacija, ki zagovarja pravice lezbičnih, gejevskih, biseksualnih, transspolnih in interspolnih (LGBTI) oseb, v sodelovanju z ljubljanskimi trgovinami z oblačili. Trgovine so v izložbe postavile lutke istospolnih »parov«, obdane z mavričnimi srci, narisanimi na okna, spremljal pa jih je tekst »Ljubezen je ljubezen.« Dve organizaciji civilne družbe sta v sodelovanju z ljubljansko Fakulteto za družbene vede in glasbeniki organizirali brezplačen koncert za svetovni dan proti trgovini z ljudmi. Organizacije vzpostavljajo tudi nova dolgoročna partnerstva z mediji. Na primer, Obrazi nevladnikov je tedenska predstavitev predstavnikov NVO na spletni strani Dnevnik.si in v dvotedenski reviji Nedeljski dnevnik.

Poleg tega organizacije civilne družbe oblikujejo tudi partnerstva s PR agencijami in mediji, kar vključuje partnerstva med humanitarno organizacijo Zveza prijateljev mladine Ljubljana Moste-Polje, radijsko postajo Val 202 in POP TV, med Zvezo prijateljev mladine Slovenije in slovensko nacionalno televizijo, ter med Zavodom Vozim in PR agencijo Luna.

JAVNA PODOBA: 3,0

Javna podoba organizacij civilne družbe se v letu 2019 ni bistveno spremenila. Še naprej so bile deležne pozitivnega medijskega poročanja o svojem delu, vseeno pa je bilo v tem letu zaznati tudi nekaj odmevnih primerov negativnega poročanja.

Organizacije civilne družbe še vedno opažajo, da so v medijih vse bolj prisotne. Zgodbe o njih objavljajo v vseh vrstah medijev – v tisku, na televiziji, radiu in spletu. Nacionalna televizija je še vedno predvajala oddajo *Dobra zgodba*, v kateri vsak teden predstavijo novo zgodbo o izjemnem trudu in dosežkih, ki pogosto vključuje tudi organizacije civilne družbe. V časopisu Dnevnik so tedensko začeli objavljati članke, v katerih predstavljajo zgodbe o ljudeh, ki delajo v različnih nevladnih organizacijah. Združenje Humanitarček, ki se posveča

pomoči starejšim v težavah, je prav tako osnovalo uspešno akcijo, v okviru katere na družbenih medijih delijo ganljive življenjske zgodbe osamljenih starejših ljudi, da bi jim priskrbeli pomoč. O mnogih od teh zgodb so posledično poročali tudi klasični mediji. Opaziti je bilo tudi večjo prisotnost predstavnikov CDO, ki so v oddajah informativnega programa ali razpravah o aktualnih družbenih vprašanjih sodelovali kot strokovnjaki, med drugim za področja okolja, migracij in obdavčitve CDO.

Vseeno pa je bilo tudi v letu 2019 zaznati nekaj negativnega poročanja o organizacijah civilne družbe. Posebej velja izpostaviti dve zgodbi iz pomembnejših osrednjih medijev, v katerih so pod vprašaj postavili poslanstvo, legitimnost in transparentnost nevladnih organizacij. Takšne zgodbe, ki so temeljile na zadnjih nekaj let prisotnih utemeljitvah, da organizacije civilne družbe zgolj povzročajo težave in jih država ne bi smela financirati, so imele negativen vpliv na njihovo javno podobo.

Najprej so v Odmevih, dobro znani informativni oddaji na nacionalni televiziji, poročali o razveljavitvi okoljskega dovoljenja za hidroelektrarno (HE Mokrice). Sodišče je dovoljenje razveljavilo po ugotovitvi, da ni bilo pridobljeno skladno z zakonom. Tožbo proti dovoljenju je vložila okoljska nevladna organizacija s statusom delovanja v javnem interesu, ki ima zakonsko pravico za vlaganje takšnih tožb. Voditeljica se je v svojem spremnem besedilu namesto na nepravilnosti, povezane z okoljskim dovoljenjem, ali na vpliv elektrarne na okolje, spraševala o legalnosti pravice nevladnih organizacij, da delujejo kot deležniki v postopkih pridobivanja okoljskih dovoljenj, in izražala dvome glede delovanja in legitimnosti teh nevladnih organizacij. V svojih trditvah je navedla vrsto netočnosti. Tako je na primer napačno trdila, da zakon ne določa, koliko strokovnjakov mora vključevati takšna nevladna organizacija s statusom delovanja v javnem interesu. Zatrdila je tudi, da takšne organizacije od vlade prejemajo financiranje v »nemerljivem« obsegu in v zameno povzročajo težave, dejstvo pa je, da ta konkretna nevladna organizacija v tistem letu ni prejela državne podpore, kar velja tudi za drugih štiriinštirideset podobnih NVO, medtem ko je devetnajst drugih

organizacij skupaj prejelo 426.207,30 evrov, kar v povprečju na organizacijo zneso 22.430 evrov. Nazadnje je zavrnila, da si nevladne organizacije vzamejo dve leti za preučevanje živalskih vrst, nato vložijo pritožbe, nakar preučijo še okoljske vplive, z vsem tem pa zadržujejo investitorje, delovna mesta in ekonomsko rast. V resnici imajo nevladne organizacije za vsako dovoljenje na voljo le 30 dni, da vložijo pritožbe.

Druga opazna negativna medijska zgodba o organizacijah civilne družbe je bil članek z naslovom »Kdo nadzira nevladne organizacije?« ki so ga objavili v Delu, enem od osrednjih dnevnikov. V članku so trdili, da je nevladne organizacije mogoče izkoristiti za »sivo ekonomijo« in da so podvržene šibkejšemu nadzoru od podjetij. Označili so jih tudi za davčne oaze. Članek je bil poln netočnosti in neutemeljenih trditev o organizacijah civilne družbe. V njem so na primer zavrnila, da za razliko od podjetij organizacijam civilne družbe ni treba voditi evidenc, ali vsaj ne vestno, in da te organizacije niso podvržene nikakršnim zunanjim revizijam, vključno s področji obdavčitve in zaposlovanja. V resnici obdavčitev in zaposlovanje v vseh pravnih osebah ureja ista zakonodaja, nadzirajo pa jih isti pristojni organi in mehanizmi. V članku so navedli tudi, da lahko organizacije civilne družbe sredstva uporabljajo za namene, ki niso povezani z njihovim delovanjem, in da lahko svoje prihodke tudi prikrijejo, kar je oboje nezakonito. Članek je vseboval tudi trditve, da je meja med nekomercialno in komercialno dejavnostjo težko določiti, in to kljub dejstvu, da je meja v predpisih jasno opredeljena. Avtor je vse te trditve podprl z netočnimi prikazi iz letnih poročil posameznih organizacij civilne družbe, ki jih je sam izbral. CNVOS je časopisu posredoval utemeljene informacije, da bi popravili netočnosti v članku, vendar ni uspel zagotoviti popravka.

Prav tako sta bila za javno podobo organizacij civilne družbe in humanitarnih organizacij posebej škodljiva dva primera, v katerih sta pretežno novi organizaciji, ki še nista imeli statusa humanitarne organizacije, zbirali sredstva za bolne otroke, da bi jim omogočili drago zdravljenje v tujini. O obeh primerih so v mediji izdatno poročali. V enem primeru je organizacija civilne družbe s pomočjo nekega medija zbrala skoraj 4 milijone evrov za drago zdravljenje malega dečka. Vendar pa se ta organizacija ni zavedala, da posameznikom sredstva ali kakršno koli drugo pomoč lahko neobdavčeno posredujejo le humanitarne organizacije ali fundacije. Napako so popravili tako, da so kot partnerja vključili humanitarne organizacije, s čimer so zagotovili, da je pomoč prejemnika lahko dosegla brez obdavčitve. Druga zgodba je poročala o predstavnici druge organizacije, ki je ukradla zbrani denar in ga porabila za zasebne namene. Javnost se je odzvala z ogorčenjem. Humanitarne organizacije so ob tem postale bolj pozorne na to, da morajo aktivno promovirati svoje transparentno delovanje. CNVOS je novembra organiziral konferenco na temo transparentnosti v humanitarnih organizacijah, ki so se je udeležile številne organizacije civilne družbe, vključno z večjimi humanitarnimi organizacijami in omrežji.

Več zakonskih zahtev zagotavlja določeno mero transparentnosti v sektorju CDO. Tako morajo na primer društva, teh je približno 90 % vseh CDO v državi, svoja letna poročila objaviti na spletni strani AJPES. Vendar pa ta poročila pogosto niso bralcu prijazna, zato niso uspešna pri pojasnjevanju, v kakšne namene je bil denar dejansko porabljen, in ne prispevajo kaj dosti k povečanju zaupanja javnosti. Kodeksi ravnanja med slovenskimi CDO niso preveč razširjeni, čeprav so jih organizacije sprejele za določena področja dela, med drugim za socialno pomoč in organizirano prostovoljsko delo.

Malo organizacij civilne družbe ima uslužbenke, specializirane za odnose z javnostjo in mediji. Večinoma te naloge opravljajo drugi (zaposleni ali prostovoljci), ki nimajo zadostnega znanja s tega področja. Povprečna organizacija civilne družbe se za promocijo svojih dejavnosti zanaša na družbene medije in svojo spletno stran.

Tako nacionalne kot lokalne oblasti se v večini primerov zavedajo vrednosti organizacij civilne družbe in njihovih storitev, a pri sprejemanju odločitev še vedno pogosto spregledajo posvetovanje s temi organizacijami, posebej na začetku postopka. Odnos poslovnega sektorja do organizacij civilne družbe je večinoma pozitiven, sodelovanje med sektorjema se je v letu 2019 nadaljevalo. Tako na primer Lidl še veno sponzorira in promovira dejavnosti Zveze za šport invalidov Slovenije, Zavarovalnica Triglav pa je Planinski zvezi Slovenije zagotovila financiranje upravljanja gorskih poti po državi.

Izjava o omejitvi odgovornosti: V tem dokumentu izražena mnenja so mnenja članov odbora in drugih projektnih raziskovalcev, zato ne odražajo nujno stališč Ameriške agencije za mednarodni razvoj (USAID) ali neprofitne organizacije FHI 360.